RUDOLF BURDA:

„MOJE UMĚNÍ JE JAKO SNĚHOVÁ KOULE.“

MÁ INSTALACE PO CELÉM SVĚTĚ, A JEŠTĚ VÍC DĚL V MUZEJNÍCH A SOUKROMÝCH SBÍRKÁCH OD HONGKONGU A KUALA LUMPURU PŘES MIAMI A NEW YORK AŽ PO MNICHOV A PAŘÍŽ. TVOŘÍ ZE SKLA A NEREZU, OD MALÝCH OBJEKTŮ PO DEVÍTIMETROVÉ A MNOHATUNOVÉ INSTALACE. KDE BY SI DOKÁZAL PŘEDSTAVIT ŽÍT, JAK JEHO UMĚNÍ VZNIKÁ A CO SI MYSLÍ O ČESKÉM SKLÁŘSTVÍ?

PŘIPRAVIL: ŠTĚPÁN VORLÍČEK FOTO: ARCHIV RUDOLFA BURDY

„Svůj hlavní zájem dělím mezi sklo a nerezovou ocel. Sklo proto, že je v něm trojrozměrný prostor, proniká jím světlo, slunce. Je to magický materiál, který české sklářství zpracovává tisíc let. Už jen tím, jak vzniká: když koukáte do pánve s roztavenou hmotou, máte pocit, že sledujete zrod vesmíru. Bublá to, mele se, točí a je to něco neuvěřitelně krásného a zároveň nebezpečného. Jsem minimalista, mám rád abstraktní geometrii, jednoduchost a absolutní čistotu, snažím se sklo oprostit od jakýchkoliv ornamentů a jít úplně na dřeň. Rád jako příměr používám slepičí vejce, to je vrchol jednoduchosti, kde nelze nic přidat ani ubrat. A nerez? Vystudoval jsem šperkařskou školu, kde jsme víc dělali s černým železem, které mne ale po čase začalo svazovat, omezovat a nudit. Proto jsem přešel na matný a leštěný nerez, který je fascinující tím, že je v podstatě nezničitelný. Socha z nerezu tu bude ve stejné podobě i za tisíc let. A nejspíš i za milion, pokud se lidé budou chovat rozumně,“ usmívá se sympatický a uvolněný výtvarník Rudolf Burda (*1973).

Kde se vzaly vaše umělecké geny?
Občas o tom sám přemýšlím. Asi to jde od dědečka Rudolfa Burdy Druhého, který měl velmi úspěšnou čalounickou firmu, dokázal přečalounit třeba auto, ale také ho nalakovat. V roce 1930 postavil u Boleslavi funkcionalistickou kostku, v níž dnes bydlím, byl zručný kreslíř a malíř. Tatínek to po něm zdědil, a oba rodiče mě navíc hodně vedli ke čtení a lásce k umění, což mi nikdy nevadilo. Byl jsem obklopen kulturou, kterou do mě oba nenásilně a mile pumpovali. Rád jsem kreslil, na základní škole jsem zkoušel výtvarný kroužek, ale nevydržel jsem tam. Jsem asi odjakživa solitér. Vlastně jsem se hodně vzdělával sám, až jsem se dostal na obor umělecký kovář na střední uměleckoprůmyslové škole v Turnově, takzvané Šperkárně. To mi dalo vztah k materiálu, cit k detailu a přesvědčení, že umělecké dílo by mělo být i řemeslně poctivé, nejen krásné svou myšlenkou.

Považujete se víc za skláře, nebo za sochaře?
Vždy říkám, že především nejsem sklář. Já vlastně, možná paradoxně, české sklo moc neuznávám, vzniká totiž velké množství kýče. Ukočírovat sklo vůbec není jednoduché. Je jako prodejná žena, láká vás a láká, je v něm barva, tvar a člověk by pořád přidával a přidával a nakonec vznikne šílenost. Člověk musí mít velkou sebekázeň. Přesto ale se sklem rád a hodně pracuji – s foukaným, stříbřeným, broušeným, matovaným. S oblibou používám různé techno-

logie, inovuji a vymýšlím i své vlastní. Dělám interiérové realizace i velké venkovní objekty a skulptury. Mám-li se pojmenovat, řekl bych, že jsem volný umělec. Nejblíž mám asi k sochařství, v budoucnu bych ale i rád maloval a pustil se do velkých nástěnných instalací.

Středomoří i Asie

Hodně jste cestoval a působil v zahraničí. Kde ve světě se vám dobře pracovalo a spolupracovalo?
Nikdy jsem neměl problém spolupracovat a komunikovat s kýmkoliv. Ono je to asi i oborem, lidé se vztahem k umění jsou víceméně podobní
všude na světě. Blízký mi vždy byl Blízký východ, skvěle mi bylo v Japonsku, kde jsem vystavoval, líbí se mi jejich precizní přístup i striktní dodržování všech dohod. V Americe je to větší show a nezřídka i snaha tlačit člověka do extrémů nebo kýče. Já se nenechám, ale umělecký byznys takový bývá, jsou v něm ohromné peníze a troufám si říct, že klidně i tři čtvrtiny děl jsou prvoplánově podbízivé právě z tohoto důvodu.

Která místa ve světě vás chytla u srdce?
Hodně mě oslovil New York, jeho obrovská energie, architektura a tah lidí na bránu, dravost. Ale i třeba to, že se tam dodržuje dané slovo. Miluji Madrid, to je krásné romantické město, parky, muzea, skvělá kuchyně. Panuje tam daleko menší shon, není to tak zaměřené na byznys. Dokonce si dovedu představit, že bych tam trávil část roku. Zamiloval jsem si i Singapur, kde mám skvělého galeristu. To město si mě získalo tím, jak neuvěřitelně plné zeleně je. Líbí se mi, jak propojují architekturu a parky. A mají jednu z nejlepších kuchyní, které jsem kdy ochutnal.

Když je řeč o jídle, kde jinde vám chutná?
Miluji řeckou kuchyni pro její jednoduchost. A především japonskou, jsem milovník sushi a vůbec syrových ryb. Líbí se mi estetika, Japonci jídlo a celý proces jeho vzniku povýšili na umělecké dílo. A zmínit musím i italskou kuchyni, nejvíc jsem si oblíbil Toskánskou. Obdivuji italské umění užívat život a Toskánsko je další místo, kde si umím představit nějaký čas žít. Ale často si doma vaříme i české věci, dobrý chléb se škvarky a s cibulí je báječná věc a taková kulajda, když se dobře vyladí, s houbami a koprem je fenomenální záležitost a myslím si, že by ji český stát měl propagovat jako národní symbol.

Když bych chtěl, abyste mne vzal na místo, na němž se vaše srdce zatetelí blahem, kam by to bylo?
Bezděz. Jezdil jsem tam od malička s rodiči. Tatínkův kamarád měl nedaleko malý statek s koňmi a dobytkem a vždycky nás děti vzal do středověkého sklepa plného vychlazených typických žlutých limonád. Lahve se v letním horku orosily, já si dal první lok a byl jsem šťastný. Dodnes, jak vidíte, si na to s nostalgií vzpomenu. A pak jsme šli nahoru na gotický hrad, který je jedním z nejzachovalejších ve střední Evropě. Často se tam vracím. A nedaleko je malý kopec s náhorní plošinou, která vypadá, že ji Steven Spielberg uřízl velkým nožem pro svůj film, aby tam přistávali ufoni. Tam často v létě i v zimě přespávám jen tak ve spacáku. Nabíjím se tam čistou přírodní energií.

Méně je více

Jak nejraději cestujete?
S rodinou, chci se o radost dělit s blízkými. Pracovně většinou sám, ale před pár lety jsem s sebou několikrát vzal tehdy čtrnáctiletého syna – do Hongkongu, Bahrajnu, Paříže, několikrát do Miami. Na druhé straně coby extrovertní introvert jsem rád sám. Dřív jsem jako příslovečný batůžkář cestoval po řeckých ostrovech a spal na plážích a půjčoval si motorky. Je to ve mně pořád, rád spím pod širákem v lese, miluji kontakt s noční přírodou, kolem začnou létat netopýři, rozsvítí se hvězdy a noc začne jinak vonět. Rád pozoruji oblohu, ostatně vesmír je mi jednou z nejhlavnějších inspirací. Ale taky mi vůbec nevadí vkusný útulný hotelový pokoj v Toskánsku ve tvrzi ze třináctého století. A ještě jinak: nad naší milovanou zahradou u mého domu je borovicový les, dole teče Jizera, vezmu své dvě biglice, projdu se lesem a po loukách. Jdu si sednout k jezu a pozoruji řeku, která plyne jako lidský život. Miluji řeku, louky, výhledy, otevřený prostor.

Hledáte čisté formy a baví vás minimalismus. Co pro vás tyto pojmy znamenají?
Jak už jsem říkal, inspiruje mne slepičí vejce, které je tvarově dokonalé. Nebo sněhová koule. Minimalismus v umění by podle mne měl s minimem výrazových prostředků, ať tvarových, či barevných, vyjádřit pocit, vjem nebo i přesvědčení a zpracování by vás mělo na první pohled upoutat tím, že je neskutečně jednoduché. V jednoduchosti je krása a méně je více – toho se snažím držet.

Platí to i pro design?
Určitě. Jsou to hodně propojené nádoby. Design oproti volnému umění přináší i funkci, umění by mělo dávat jen čistou radost.

Který moment byl ve vaší kariéře tím milníkem, kdy se karta začala obracet?
Před mnoha lety jsem coby zelenáč ve světě umění navštívil výstavu Index v Dubaji, kde si mě všiml zřejmě nejvýznamnější indický galerista a sběratel. Začal jsem s ním spolupracovat, měl zájem o celou řadu mých děl. Tehdy jsem zjistil, že svět, ať jde o Blízký východ, Asii, nebo Ameriku, mému umění rozumí. Krystalickou čistotu lidé přijímají, nebo aspoň určitá skupina těch, kteří nebaží po pop-artu nebo kýči. Mají z mého umění radost. Nabíjí je, jako když krajina zapadá sněhem a je tichá a čistá. Řeknete si: to je krása, to mi dělá lahodně. A nepátráte, kolik centimetrů sněhu napadlo, nebo jestli bílá je dokonale bílá.

Aby dílo komunikovalo s přírodou

Doma si budujete nový ateliér. Už je hotovo?
Jsem v cílové rovince. Už to trvá rok a půl. Jde o vysněnou záležitost, můj soukromý vesmír a prostor, kde budu moct tvořit, kreslit, skicovat, meditovat, ale i přijímat hosty a sběratele. Jak jsem říkal, bydlím ve vile-kostce z roku 1930 po dědečkovi a vedle do terasovité zahrady jsem se snažil citlivě zakomponovat objekt, který je asi ze sedmdesáti procent prosklený velkoformátovými tabulemi. Bude pouze v černé a bílé barvě s velkým střešním oknem o průměru 142 centimetrů, což je záměr – dům má totiž stejné číslo popisné. Taková magie čísel mě baví. U ateliéru bude černá pororoštová terasa a hned vedle další bílá

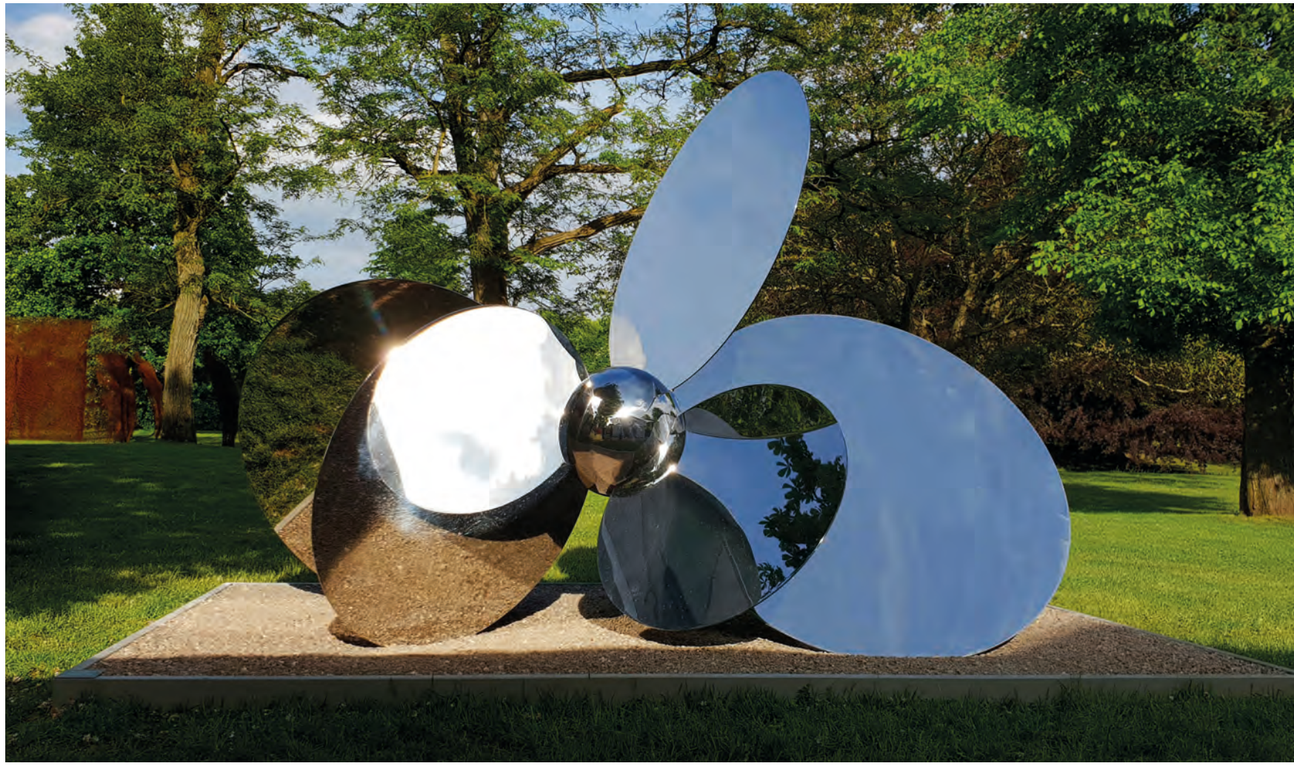

betonová. Všechno okleštěné na hladké stěny a velké bílé plochy, na podlaze bílý mramor. Na stavbě se cennými radami podílí architekt Radan Hubička, s nímž spolupracuji a vytvářím díla pro jeho klienty.

Když tvoříte své větší instalace, je to s ohledem na místo, kde budou stát? Nebo dostanete nápad a vytvoříte dílo, aniž víte, kdo a kam si ho koupí?
Často mne osloví soukromý sběratel nebo i architekt, abych vymyslel realizaci pro konkrétní místo. Většinou přijdu s několika skicami, které rozpracovávám, a klientovi doporučím tu, kterou cítím nejsilněji. Obvykle se shodneme. Nenechávám se moc tlačit, abych zásadně měnil tvary nebo barevnost, to bych ze zakázky vycouval. Ale mí sběratelé a architekti mne natolik znají a důvěřují mi, že mi nechávají zcela volnou ruku. No a pak kreslím sochy do volného prostoru, které mám jen ve skicách nebo 3D vizuálech a ukazuji je klientům, kteří přijdou s obecnějším zájmem. Právě takhle to bylo s mým přítelem, zesnulým Petrem Kellnerem, který mě objevil a do sbírky si pořídil několik skleněných i nerezových děl. Později mě požádal o sochu, kterou jsem nazval Nebessloup. Když byla asi ze dvou třetin hotová, Petr tragicky zahynul. Její jméno tak dostalo úplně jiný rozměr a význam. Vidět ji můžete u PPF Gate, má devět metrů a je to nejvyšší nerezová stéla u nás.

Zabýváte se i pohyblivými instalacemi?
Kinetickými, to jest bez vnějšího pohonu. Nedávno mě kamarád sběratel požádal o sochu. Stál jsem u něj na zahradě a říkal si, že bych tam rád udělal něco kinetického. Takových realizovaných instalací zatím mnoho nemám a chtěl bych se na ně víc soustředit. Rád bych, aby má díla fungovala jako stébla trávy ve vánku, aby komunikovala s okolní přírodou. Aby byla trochu jiná za tmy, za deště, ve slunečním svitu, v mlze nebo za větru.

Jak si udržujete tvůrčí náladu, onen zvláštní stav mysli? Kdy k vám nápady chodí?
Jak se o umělcích říká, že je políbí múza – jako malému klukovi mi to přišlo nesmírně zábavné. Ale ono to tak opravdu je. Tyhle chvíle třeba přijdou, když jsem sám v autě a poslouchám hudbu. Nebo potichu jedu oblíbenými Sudety, tou zvlněnou krajinou s houpajícími se kopečky a borovicovými lesy. A většinou potřebuji být odpočinutý, vyspalý, spokojený, v harmonii s okolím, s rodinou, kamarády. Bum – a mám vizi. Naskicuji ji na kus papíru nebo i do telefonu. Anebo to přijde v noci, v polospánku, při snění. Své nápady prostě nemusím vysedět a vypotit.

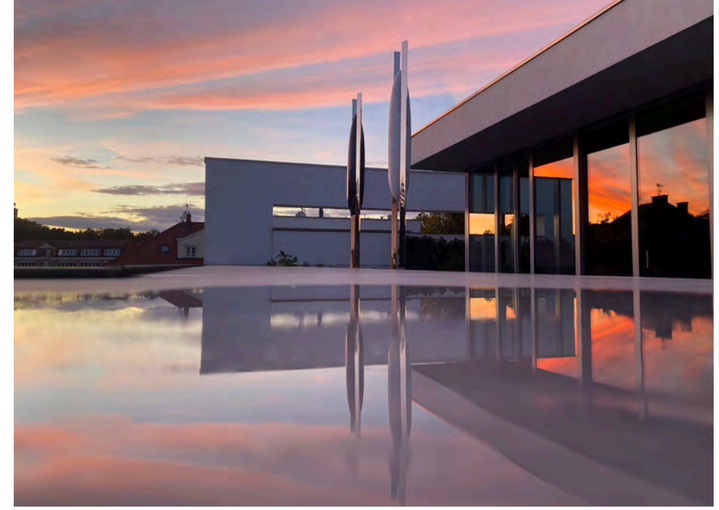

Pracujete i na zakázku? Do jaké míry se necháte zadáním vést a svazovat?
Nestává se to často, ale občas ano. Většinou mi klient dá prostor – bílá zeď, zelená zahrada, kopec s výhledem. Ale stane se, že klient má konkrétnější představu. Podobně jako to bylo s mou sochou Big Rotation v areálu společnosti Leica v německém Wetzlaru, kdy mne oslovil majitel Andreas Kaufmann, abych jim udělal velké umělecké dílo. Objevil mě, vybral si mě, poslal pro mě letadlo, byl jsem u nich na několika schůzkách. Předložil jsem mu pár návrhů a jemu se líbil jeden, u něhož říkal: „Architektura je tady tak strohá, že tomu klidně dejte víc dynamiky." Já to udělal a vznikla socha Big Rotation. Víc mi do toho ale už nemluvil. Podobné impulsy vítám, proč ne. Vždy to je ale má socha, podle mého.

Sklo je alchymie

Vznikají všechna vaše díla kompletně v Česku? A jak výroba probíhá?
Skleněné objekty tvořím v Novém Boru, spolupracuji s několika sklárnami včetně Ajeto. Mám tým svých lidí, s nimiž sklo foukám, brousím, řežu, matuji. Vždy to s nimi dělám osobně a fyzicky i já. Jak jsem během let do skla postupně pronikl, už vymýšlím i své vlastní technologie, o nichž skláři řeknou – to nepůjde. Já na to: vy jste ale zkažení sklářskou školou. Já ne. A ono to jde. Skláři se mi nejdřív smějí a pak jsou u vytržení. V kráse mých děl je obsažena symbióza a přátelství. Krása vzniku, nadšení a vášeň nemohou chybět, musí z toho být cítit.
Materiál a polotovary velkých nerezových instalací často vznikají v Itálii. Komponenty se pak převážejí kamiony do Česka do dílny, kde je s poměrně velkým týmem dokončuji – leštíme, brousíme, sváříme je. Jsem přesvědčený, že český řemeslník i umělecký řemeslník pořád ve světě něco znamená. Dokážeme udělat opravdu nádherné a maximálně precizní věci. A mí klienti ve světě to obdivují a z české šikovnosti jsou nadšení.

Děláte si věci i takzvaně do šuplíku? Něco vás napadne a vy objekt vyrobíte, aniž byste věděl, že se prodá?
Určitě, ale platí to jen pro menší skleněné a nerezové předměty. Ty tvořím pořád. U těch velkých by to tak pochopitelně nešlo, tam je obrovské finanční riziko. Navíc

tu jde i o jejich skladování, i když v hlavě mám sen o svém soukromém sochařském prostoru, třeba parku, kde by několik soch stálo. Ale to je hudba budoucnosti.

Máte nějakou svou značku ve smyslu triku, postupu, technologie, způsobu výroby, složení materiálů?
Vyvinul jsem technologii speciálního stříbření skla a několik dalších postupů, které nejsou úplně běžné. Realizoval je pro mne kamarád chemik. A na povrch svých děl včetně unikátního uranového skla používám chemické přísady, jako třeba oxidy železa, které si míchám sám. Ale sklo je magie a alchymie. Někdy člověku z nevysvětlitelných příčin vyjde náramná věc a příště chcete totéž do puntíku zopakovat a prostě to nefunguje. Možná jiný tlak vzduchu, možná aktuální nepřítomnost múzy… těžko říct. Je to velké dobrodružství.

Socha na K2

Kterého ze svých děl si nejvíc považujete?
To je strašně těžké říct. Mám rád a jsou mi blízké i malé skleněné objekty, k nimž mám vztah. Není to tak, že když stvořím něco největšího, musím na to hned být nejvíc hrdý. Ale samozřejmě aktuálně mne hřeje u srdce letošní realizace zmiňovaného Nebessloupu. Ta byla velice náročná. Výtvarně je naprosto jednoduchá a technicky naprosto dokonalá. Výroba i instalace sochy byly unikátní. Je to celkem extrémní umělecké dílo, a přitom působí jednoduše, vzdušně a čistě.

Mluvíme o velkých věcech – co nejmenšího jste udělal?
Kamarád Petr Mašek, významný český horolezec přezdívaný Miska, se před několika lety chystal na expedici na K2, na níž několikrát téměř vylezl, ale vždy jen více či méně pod vrchol. Pro štěstí jsem mu u svého tatínka čalouníka nechal ušít malinký pěticentimetrový kožený spacáček. Vysekal jsem křížek z nerezu, na něj vyrobil nahého muže i s pěkným velkým pindíkem a nad hlavu místo svatozáře malou misku. Měl to s sebou na expedici a pár desítek metrů pod vrcholem K2 to zasunul pod kámen. Jsem tak asi jediný umělec na světě, který má na K2 malinkou skulpturu. Ale je tam!

Co chystáte?
Na Smetanově Litomyšli příští rok budu mít rozsáhlou výstavu v bývalém pivovaru, který velice citlivě zrekonstruoval architekt Pleskot. Pro rok 2024 tamtéž chystám velkou sochu do zámeckých zahrad inspirovanou výročím narození Bedřicha Smetany. Půjde o abstraktní geometrické dílo. K tomu připravuji několik soch z nerezu pro soukromé klienty u nás i v zahraničí a výstavu v Japonsku a Spojených státech. Dále pro české sběratele tvořím několik děl skleněných. V plánu mám i určitou realizaci pro vilu Tugendhat.

Co jste ještě nestvořil a jednou byste chtěl?
Tvrdím, že zatím jsem svou kapacitu využil na pět procent. Dokud tu tedy budu, chci ji využít na sto procent, chci být opravdu světově známým umělcem a hrdě šířit to, že člověk z malé země uprostřed Evropy může dobýt svět. Co se typu díla týká, lákají mne velkoformátové sochy do veřejného prostoru, které budou naprosto odlišné od toho, co dnes ve světě vzniká. Mám i konkrétní myšlenky, nápady a postupy. Jakmile dokončím ateliér, začnu na tom systematicky pracovat. A pokusím se tuhle etapu odstartovat jednou velkou a unikátní realizací pro celosvětově známého člověka. Mám už i konkrétní návrh, název a 3D model. Víc ale teď neřeknu. ■